

Eötvös Károly: Utazás a Balaton körül - részlet

...

A vármegyék se sokat törődtek egymással. Hatalmas árok volt a vármegyék közt. Csak a birtokosabb nemesség tudott az árkon keresztüljárni. Hatvan-hetven év előtt még a pandúrnak se volt szabad túlmenni az árkon, ha orra előtt volt is a bűnös ember.

Almádiban van egy csárda. Vagy legalább volt hajdanán. Az almádi pusztá a veszprémi káptalané, s két vármegyében fekszik: Veszprémben és Zalában.

Valami pajzán eszű kanonoknak az jutott eszébe, hogy a csárdát ott a Balaton partján a két vármegye határára építse. A csárda tetejének szelemenfája volt a két vármegye határvonala. A túlsó parton jó két mérföldnyire szakad ki a Sió a Balatonból. A szelemenfa a Sió-torkolat közepére nézett. A szelemenfa iránya szabta meg a határt a vízen is, s ez mutatta meg, hogy ettől napkeletre fekszik Veszprém Balatonja, napnyugatra pedig fekszik Zala és Somogy Balatonja. De sok vidám perpatvar keletkezett ebből. Talán ha a téli Balatonról lesz szó, elmondok egyet apróra.

Mind a három balatoni vármegye tele volt egykor duhajjal, szegénylegénnyel, katonaszökevénnel, Sobri Jóska pajtásaival.

Ott iddógál most is öt-hat az almádi csárdában. Az ivószobának X lábú hosszú asztala is a két vármegye határán nyúlik el. Az egyik oldalán a pad az egyik vármegyében, a másik oldalán a pad a másik vármegyében. Körülülk a legények.

Jön be a tehenes, szól valamit a csárdásnak. A csárdás odafordul a duhajokhoz:

- Gyerekek, jönnek a pandúrok.
- Honnan?
- Vörösberény felől.

No, ez Veszprém megye hadserege.

A duhajok átülnek az asztal mellett a zalai padra, s tovább isznak nyugodtan. Még rá is gyűjtanak a régi dala: Cifra szűröm Veszperémben vettem.

Jönnek a pandúrok, jön elől a nyalka őrmester, berúgja az ajtót, s betoppan a szoba közepére.

Utána öt legénye.

Kerek kalap túzoktollal, lelógó fekete szalaggal a fejükön. Rövid dolmány, hosszú rojtos kék gatyka, pitykés mellény rajtuk. Oldalukon bőrtarisznya mindenféle lövöldöző-, pipázó- és étkezőkészéssel, vállukon a dupla csövű puska, jobb kezükben rövid nyelvű fokos. Csizmájukon sarkantyú kiabál.

Meglátja az őrmester a duhajokat. Első pillanatra fölismeri, hogy ez a Hatlábú Jóska Sümegvidékéről. És társai. Híres betyárok. Össze is lövöldöztek- már egyszer-másszor a zalai pandúrokkal. No, ezek ugyan kapóra jöttek.

De hát Zala vármegyében vannak. Oda a pokol fenekébe csak nem mehet utánuk. Nincs parancsolata az alispántól. Anélkül pedig nem lehet.

- Adjon Isten!
- Kendteknek is.

A pandúr csak tegezi a betyárt, a betyár meg kendezi a pandúrt. Mikor is békességben vannak. Odanyújtja Hatlábú Jóska a vászonkorsót az őrmesternek.

- Igyék egyet, őrmester uram, adom becsülettel, ki lesz fizetve az ára emberséggel.

Nagyot kiált az őrmester.

- Az áldóját az öregapádnak, régen kereslek már benneteket, ha legény vagy, jere idább egy lépéssel.

De azért csak húz egyet a vászonkorsóból. Tudja azt ő jól, hogy ezt az egy szavát Hatlábú Jóska meg nem fogadja.

Letelepszene a pandúrok is. De ők már csak a veszprémi padon. A csárdás szó nélkül rakja eléjük a vászonkorsót.

Elkezdenek egymással évődni, legénykedni, kalandjaikat elbeszélni. Elvégre Hatlábúék fölkerelkednek, s a maguk ajtaján kimennek.

- Isten megáldja kendteket.

Az őrmester a fokosát rázza utánuk. Hatlábúék pedig eltűnnek a felsőörsi Öreghegy sűrű csalitájában.

Másnap az őrmester jelentést tesz a főhadnagynak, a főhadnagy az alispánnak, hogy Hatlábú Jóska hatodmagával az almádi csárdában láttatott Kisasszony-nap után való csütörtökön délután, s onnan a felsőörsi Öreghegy felé menekült. Nosza, az alispán stafétával értesíti azonnal Zala megye alispánját, aki meg is kapja a sürgős levelet két hét múlva. Parancs megy erre haladéktalanul a sümegi pandúr hadnagyhoz, hogy Hatlábú Jóskáékat hol keresse. Ki is küld ez egy őrmestert öt legénnyel Almádiba, kik aztán nagy sebtén odaérnek Kisasszony-nap után egy hónap múlva.

Hatlábú pedig ezalatt végigsétált egész Zalán, egész Göcsejen, egész Muraközön, kifosztotta a szentgróti vásárosokat, megnyaggatott egypár zsidót, kirabolt egy babkárt, elszeretett egypár csaplárosnét, s most ott mulat a Dráva partján Varasd vármegyében, Almáditól éppen negyven mérföldnyire.

Nos hát ilyen világ volt a vasút és távíró korszaka előtt a Balaton partján. Ezelőtt hetven esztendővel.

...